

אָנָּא יְהוָה הַצְלִיחָה נָא

DISSERTATIO METAPHYSICA,

DE

DURATIONE,

Qvam

ALMA TRIADE FAVENTE,

Atq̄ Ampliss. Facult. Philos. in incluto
ad Auram Musarum Palladio,
adprobante,

SUB PRÆSIDIO,

Adm. Reverendi & Amplissimi Domini,

M. SIMONIS TÄLPO/

Log. & Met. Profesloris Ordinarii,
utriusque Consistorii Adiectoris gravissimi,
Pastoris quoque in Pijstis longè meritissimi,
Promotoris & Præceptoris sui, æter-
num suspiciendi,

Loco Speciminis

Publicè examinandam modestè tradit

CHRISTOPHORUS L. HORNAEUS,
Angermannus.

ad d. 15. Maii Anni 1697. horis ab 8 solen-
nibus, in Auditorio Maximo.

ABOÆ, Impr. apud Jo. WALLIUM.

Joel Wallius

Reverendissimo in CHRISTO
Patri ac Domino,

DN. JULIO MI-
C R A N D R O,
S. S. Th. Doctori Famigeratissimo,
Dicæceles Hernostandensis Super-
intendenti Excellentissimo, Syne-
drii Eccles. Præfidi Eminentissimo,
Gymn. Regii Scholarumq; Ephoro
adcuratissimo, Mæcenati & Promo-
tori Maxumo, qvovis promptissimi
obseqvii cultu submissè & reve-
rentè suspiciendo.

Reverendo Doctissimoque

DN. LAURENTIO HORNÆO,
Sacellano in Ytterländs Attentissimo, Pa-
renti Charissimo, filiali obsequio & pectore
nunquam non devenerando.

Illi ut Ephoro & studiorum suorum Promotari
his ut Evergetis, Fautoribus & Beneficitoribus
nimis nup̄c̄orū oblatum &

Plurimum Reverendo & Clarissimo Domino,

M. OLAO HERNODIO,
Pastori in Tårsåker meritissimo &
æstumatissimo, ut ante aliquot annos in Gy-
mnasio Hernos. Præcept. fidelissimo, ita nunc
propter favorem & benefacta cumulatim mi-
hi præstata, perpetim colendo.

Pl. Reverendis & Clarissimis Dominis,
Sacri Collegii Hernos. ADSESSO-
RIBUS æqvissimis, & Gymnasii Regii LE-
CTORIBUS laudatissimis, Promotoribus &
fautoribus qvovis pietatis ardore, inde-
fesse venerandis, honorandis.

Reverendo ac Doctissimo,

DN. PETRO HORNAE O,
Ecclesiae Nordringråensium Sacellano optimè
merito, Patruo charissimo; ob multa in me
collata beneficia æternū honorando, amando.

Maximo, in certissimam Promotionis spcm,,
Eximiis, bocce levidense Exercitum in grati a-
dicatum vule

C. H.

Literarum, Virtutumque decore Conspicuo,
Viro-Juveni,

DN. CHRISTOPHORO
HORNÆO,

Disputationem proprio Marte con-
textam, masculè defensanti, Amico
& Commiliti apprimè dilecto:

Ens, solum, immensum, quod torquet
sidera cœli,
Durat & edrat, perpetuumque manet.
Aliger æthereus, cœli demissus ab Arce,
Durat ad usque velit, qui regit Astra
DEUS.

Humanas animas, pariter durare tenemus
Ævo, quod cœpit, sed sine fine cluet.
Hac monstrare paras discursu, ritè, polito,
Docte HORNÆE potens ingenioque va-
lens.

Ausibus & exceptis merito congratulor hisce,
Exoptans studiis fata benigna Tuis!!!

Subitariâ curâ grata-
bar

SIMON ZÆPDI
Met. & Log. Prof. Ord. P. P.,

LECTORI Benivolo prospera fata!

Manum operi jam jam admoturo &
aliqua à mādēūs prætexturo mi-
hi, de hac non minus ampla quam
jucundâ materia; antequam ad intimiora,
Palatii hujus adyta ingredi liceat, maximo-
perè incumbit, hic tangvam in atrio, pauca
qvæ ad Dissertatiunculæ hujus materiam fa-
cere videntur, contemplari, & instituti pari-
ter ac methodi rationem exponere, ne B. L.
in ignota quasi, sinam vagari via. Interea
B. L. scias volo, me haud quadam laborasse
prurigine scribendi fastuosa, aut animi ambi-
tiosè luxuriantis nugas, tibi voluisse heic
propinare, uti qvibusdam volupe est, qvi ut
zoili semper insulsi sunt & aliorum Theoni-
no dente, ut dicitur, scripta, proscindunt, ad
qvorum naturam, neutiquam accedo. Ve-
rum, siquidem Disputationis exercitium, in-
signe est ingenii, judicii, memoriae ac māppō-
nias admininiculum atqve subsidium, hasce
incomptas pagellas, qvibus omnis lepos &
venustas deest, publicæ facere lucis mibi-
met persuasi, & è cathedra Disputatoria.

A

pro

pro ingenii modulo defendere, qvō studia
privata, licet sint, fateor namque, exigua
ac parvi momenti, vivido animi motu, di-
scurrendo inflammarentur, & singulari ar-
dore accenderentur, sic enim judicium ex-
cui, ingenium expoliri & memoriam confir-
mari judicavi. Proinde B. L. qua par est
modestia te exoratum venio, hoc qualemque
ingenii specimen, pro consveto tuo can-
dore, in dextram ac meliorem partem in-
terpretari digneris, qvod si obtinuero, zoi-
los ne bili quidem facio. Vale!

CHriste juva cœptum! conatus dirige nostros!
Hic labor in laudes, desinat utque tuas.

§. I.

AD evitandam remoram in pro-
gressu, placita omnis ævi Philoso-
phorum in limine, haud inconveni-
ens esse ducimus, observasse; circa tra-
stationem Thematis cuiusdam, scilicet
præmittendam nominis atque rei evo-
lutionem. In ὀνοματολογίᾳ qvæ voces
examinat, occurrit 1. Ετυμολογίᾳ seu vo-
cis

cis derivatio: Duratio adeò Natales suos
debere videtur verbo durare, qvod si-
gnificat persistere, perseverare, longo
tempore permanere; Græcè ὁρίζειν
&c., διαρκεῖν &c. Plaut: in Amphit. *Du-*
rare in ædibns nequeo, ita me probri, dede-
coris à viro arguta meo. 2. ὄμονυμα seu
varia vocis acceptio; sumitur Duratio
vel i. Grammaticè, dicitur durare vul-
gò qvidqvid perseverat & moram qvan-
dam in existendo exigit, qua ratione
quæ instantanea sunt & τὸ τῶν νῦν, à Du-
ratione removentur, cum momenta-
nea nullam dici possunt habere moram.
quod vero & iis duratio non sit dene-
ganda ipsa res loquitur. 2. Metaphysicè,
accuratè dicitur illud omne durare, quod
actualem habet & veram essentiam, sive
ejus duratio fit momentanea, sive per-
petua & diurna. Ceterum duratio
ratione nominis distingvitur in Imagi-
nariam, quæ solummodo fingitur, realis
vero existentia ei non competit, tribui-
tur tamen à nobis rebus qvatenus sunt
in potentia seu possibles; & Realem, qva
in

in actu res saltim positæ & existentes, verè durant. Extrinsecè & Accidentaliter, quæ tamen ad rem nihil facit, sed per quam tamen rei dignoscitur & declaratur duratio; vel Intrinsecè & Essentialiter, utpote quam nos heic agnoscimus & Attributum Entis constituit. 3. Συνονυμία; vocabuli hujus synonyma sunt: Perman-sio, Ens actuale & Existentia; quam non incomodè speramus facere synonymum Durationis, cum sint realiter eadem. & hoc vel inde constat, quod in ipso durantis esse alias compositio efficeretur, quod absonum omnino esset. Duratio siccirco alia & peculiaris res ab ejus esse constitui non meretur, nec ē re est ut præter necessitatem, Entium multiplicatio fingatur. Recte namque dicimus illud ipsum durare & existere, quod simplicissimum est, & compositionem omnem respuit.

§. II.

Levi, ut dicitur, brachio, tactâ ὄρομαζλογία, lineæ quædam de ipsa περιμε-

μαθεσία etiam ducendæ sunt. Et sup-
positâ qvæstione, Ansit? utpote de qua
nulla datur causa dubitandi. confessim
Definitionem damus talem: *Duratio est*
permansio Entis in Existentia. Occurrunt
etiam aliæ Definitiones Durationis: Scal.
exer. 359. lect. 7. Definit per continua-
tum tractum essendi. Perer. l. 12. Phys.
c. 5. ait Durationem esse quantitatem vel
extensionem, seu moram ipsius existentiae.
Definitiones hæc ferè conveniunt, pri-
mam tamen optimam esse & eligen-
dam existimamus, ut Durare nihil a-
liud sit, quam existentiam habere
permanentem, qvod etiam superiori
monuimus paragrapho. Heic omitten-
dum non est, indicare, Durationem &
Existentiam diversos gignere conce-
ptus, & ita formaliter distingvi, quam-
vis in re substrata & materialiter i-
dem sint; nam si Duratio DEI, quæ
est ipse DEUS, formaliter ab eo dif-
fert, quanto magis in creaturis; siqvi-
dem in primo Ente, omnes perfecti-
ones, possunt magis esse unitæ, quam

in aliquo participato. Et sic formaliter Durationem non consistere aut mammus in denominatione qvadam extrinseca & coëxistentia ad aliud, qvamvis per extrinsecum cognosci potest, ut durasse per mentem, sit revolutioni periodicæ lunæ coëxtitisse. sed intrinseca est Denominatio, quæ rebus competit, remoto omni extrinseco; nam qvamvis cœlum non moveretur, vel omnino non esset, nemo tamen posset inficias ire durare nos. Plura hac de re addere supersedemus, ne prolixiores simus justò.

§. III.

Sic Enucleatis breviter per prius dicta, Denominationibus Durationis extrinsecis, videndum supereft num ejus formalis ratio ponenda sit in Relatione Mensuræ; freqventissimè namque nomen Mensuræ apud autores occurrit in Disputationibus de Duratione. Probè ergo heic notandum, qvod vox Mensuræ sumatur modo Activè, modo

modò passive. Hoc modo Durationis formale Mensura dici nequit, cum conveniat etiam DEO Duratio, qvi tamen mensurari non potest. Infiniti namque nulla est mensura. *Mensurari autem, secundum Perer. l. 12. Phys. c. 10. 13. est definitè cognosci, quantum id sit, quod mensuratur.* Creatam durationem neque formaliter consistere in mensurabilitate, sed esse solummodo ejus affectionem, in propatulo est; secundum quam duratio cognoscitur, per applicationem scilicet rei mensurantis. quod vero rei est affectio, ejus ratio formalis sive conceptus intrinsecus dicendum non est. Illo modo sumto vocabulo mensuræ, neque dici potest formale ipsius Durationis; nam destructo omni extrinseco, nihilominus durat res, quod ex supra dictis elici potest. Relinquitur ideo permanentia Durationis formale, quæ Metaphysicis circumscribi consuevit per negationem, & sic permanere, nihil aliud est, quam quod non statim destruitur & desinit esse. Ita sol illuminans in-

illuminando permanere dicitur; qvippe sol continua luminis aggeneratione illuminat. Distingvitur porrò permanentia à successivo, quatenus significat actum permanentem, & qvod est totum simul. In hac acceptione, heic locum non habet permancio. Competit enim Enti etiam Successivo Duratio, qvod tamen hac ratione non esset Ens permanens. latius iccirco intelligenda est vox permanentiae, adeo ut indifferenter sese habeat ad Ens Successivum & Permanens. & sic per bonam consequentiam, commodè, Entia Successiva aliquandiu in suo Esse permanere, dici possunt..

§. IV.

Tenui crenâ adumbratâ ipsâ Definitione, brevitatis amantes, ad Durationis Divisionem nos conferre, operæ pretium esse arbitramur. Dividi assolet Duratio dupliciter. 1. In æternitatem ævum & Tempus. 2. In Permanentem & successivam. Priorem assumimus heic prius enucleandam: ubi occasio datur omni-

omnium primo dubitandi, num satis
sibi constare posse hæc divisio? varia
doctorum, circa hoc negotium, diver-
tia, exscribere proposita brevitas pro-
hibet, videri tamen possunt Boët: l. 5.
de consol: prof. ultim. Svaretzius in
Metaph. Dilp: 50. l. 7. n. 5. D. D: Co-
nimbr. l. 4. Phys. c. 14. q. 3. a. 1. & alii.
Pro sententia ajente saltim dicimus, cum
Clariss. Frommio l. 2. Met. c. 6. Di-
visionem hanc fundamentum in re habere, quia
tres sunt modi, quibus Entia in Esse suo
permanent. Nam quidquid est, vel plane est
infinitum, & caret principio & fine, ut solus
DEUS; vel plane est finitum, & habet prin-
cipium & finem, ut res corruptibles; vel
partim est finitum, pariter, suo tamen modo,
infinitum, & habet principium caret vero fi-
ne, ut Angeli & Anima nostra.

§. V.

Ne conturbetur Methodus, singu-
las Durationes considerandas esse sva-
det ratio instituti. Aeternitatis Defini-
tio talis sistitur: Aeternitas est Duratio,
simplicem in essendo interminabilitatem, cum

simplici continuitate conjunctam inferens.
 Solliciti heic non erimus in origine
 vocis inquirenda, quibus placuerit, de ea
 videant Scheibl. Calov. & alios; neq; ope-
 ram insumemus in ventilanda quæstione,
 An detur aliqua æternitas? cum in apri-
 co sit, dari Ens infinitum & immuta-
 bile, quod impossibile est, non esse si-
 mul æternum. De ambiguitate vocis
 saltim notamus, quod æternum dicatur
 i. Quod longo tempore durat, ut *cir-
 cumcisio* in Sc. S. dicitur æterna Gen.
 17, 8. & *oblatio* lev. 6, 13. alibi que. utrin-
 que tamen terminum habuerunt. de-
 notat hoc æternum certi & limitati
 temporis, perpetuitatem, Exod. 21, 6. &
serviet ei in seculum, Deut. 15, 17. Ari-
 stoteli æternum est quod opponitur
 caduco, sic scientiæ sunt æternæ, qua-
 tenus non veriantur circa caduca, sin-
 gularia & corruptibilia. Ubi elegans
 quoq; Axioma Arist: notandum *Sensibiliæ*
sensibilia sunt principia, aeternorum æterna,
corruptibilium, corruptibilia, & omnino o-
mnia principia debent esse immortalia suis sub-
iectis.

jectis. 2. Aeternum propriè & strictè id solum dicitur, qvod nec terminum habuit, nec habebit, imo nec habere poterit. Hæc significatio hujus est loci, & soli Deo competit, unde Thales Deum discripsit: ὁ μὴ ἀρχὴν ἔχων μηδὲ τέλος. qvippe qvi solus esse habet indivisible, interminabile & independens. ideo excludit omnem successionem, terminationem & imperfectionem. Apud eum enim nihil præteritum aut futurum, nil prius aut posterius, sed perpetuū fixum & stabile νῦν, quod differt ἀ τῷ νῦν fluxo temporis. 3. Per analogiam aeternum dicitur, qvod à parte post termino caret, licet à parte ante terminum agnoscit. Talis aeternitas Spiritibus finitis competit, & comparatè, orta & dependens audit, qualēm participatam aeternitatem dari auctumant Scholastici.

§. VI.

Ad hæc qvæ de ipsa voce aeternitatis præmitti necessariò videbantur debere, aliqua ejus attributa etiam declaranda sunt. In definitione data duœ

occurrunt. Primum ejus requisitum est *continuitas*, continuitas: est quippe simul tota & perfecta, nullam in se interrupcionem & successionem habens, nullaque temporis differentias admittens. Hic non satis mirari possum Gosslavium part: lec. contra Keckerman. c. 8. cum ait *neminem nisi admodum perfrict e frontis, aut omnino sensu communi privatum, negare, in eternitate distinctionem temporis, posse.* Et contrarium probare conatur tali Syllogismo: *Si ab eterno esse, est duratio praeterita principio carens, & esse in eternum duratio futura sine carens, eternitas erit duratio praeterita, praesens & futura; prius est. Ergo & post; Ergo eternitas est Tempus.* Verum dicimus Connectionem majoris esse infirmam, quod facit terminorum ambiguitas. Nam aliud est esse ab eterno & in eternum, hoc enim aliquo modo est interminabile, illud non item. E. g. Angeli & Animæ humanæ erunt in eternum, eternitas tamen propriè dicitur ipsis non competit, sed Ævum. Deinde quod ad minorem attinet, negamus esse

esse ab aeterno, quomodo accipitur in sacris, & de nullo nisi de DEO usurpari potest, significare durationem praeteritam principio carentem, qvoniام propter immutabilitatem DEI, in eo nil praeteriti. Pariter in aeternum esse, negamus significare in DEO durationem futuram carentem fine, namque in ipso nihil successivi est. Quando vero praeteriti & futuri mentio est, fit hoc secundum nostrum concipiendi modum, & qvia aeternitas coexistit temporibus, ut notanter etiam dicit D. Thomas p. i. Q. 10. Verba diversorum temporum tribuuntur DEO, in quantum ejus aeternitas, omnia tempora includit, non quod ipse varietur per præsens, praeteritum & futurum. Adhibitâ explicatione Phraseos, apparet absurdam quoque esse conclusionem. Duratio enim praeterita est, ut videtur, duratio qvæ fuit, & non est amplius, tempus sane praeteritum est id, quod fuit, & jam non est. Sic duratio futura erit illa, qvæ cum jam non sit, erit tamen; sicut tempus futurum dicitur, quod

qvod erit, cum jam non sit. Ergo esse ab eterno, idem erit qvod fuisse sine principio, & jam non esse: & esse in eternum, erit idem qvod jam non esse, sed futurum esse sine fine. Ex ejusmodi astutiis seqvitur, *Deum jam non esse.* Sed revertamur ad orbitam. Aeternitatis attributum alterum est *ampliæ, interminabilitas,* qvod caret principio & fine, unde tunc æternum dicitur, qvod non potest incipere aut desinere. & ita solus DEUS est æternus, prorsus enim repugnat DEO, qui est Ens purè actuale, ut incipiat aut desinat. *Entia autem creata, si maxime supponeretur, ait Scheibl. l. i. Met. c. 16.* aliquid factum esse ab eterno, & perseverare in eternum, revera sic non sunt æterna: quia nec repugnat Enti creato, in tempore creari, & rursus etiam in tempore desinere, utrumque propter libertatem influxus Divini.

§. VII.

Ordinis ratione, jam proximè examinanda se sistit secunda species Durationis, *Ævum nempè;* *Qvod est du-*

ratio, in se initialem tantum defectibilitatem
 importans. Circa vocem hic obiter no-
 tamus, ævum accipi 1. propriè, prout in
 definitione data sumitur, & diversa est
 ab æternitatis & temporis duratione. 2.
 Impropriè accipitur 1. pro æternitate,
 ut Cic. 1. Tusc. inquit, *agere ævum eum
Diis in cælo.* 2. Pro vita, Aurelius viit: in
 Tito: *veneno interiit anno ævi quadagesimo.*
 3. pro ætate, Horat. l. 1. Ep. ult. forte meū
 si quis te percontabitur ævum, me sciat unde
 nos quater implevisse Decembres. 4. pro tem-
 pore, Lucret: *O miseræ hominum mentes,*
O pectora cæca, qualibus intenebris vitæ, quan-
tisque periclis, degitur hoc ævi, quodcumque
est. Generis loco collocatur Duratio, sed
 finita, non vero infinita. Heic cujvis
 constare potest Differentiam, quâ ævum
 ab aliis durationibus distingvitur, esse,
 primò Defectibilitatem quandam essen-
 di initialem. Sic res quædam aliquan-
 do non fuit, sed tamen repugnantiam
 non habuit ad nō latere in suis causis.
 Probè vero notetur, nō babere principium
 & carere fine, rationem ævi non absolvere;
 sed

sed posse habere initium & non posse naturā
 desinere. Secundò indefectibilitatem
 quādam essendi finalem. Qualis dura-
 tio est rerum creatarum spiritualium,
 quae, quā esse suum, naturā sunt inde-
 fectibiles & immortales, quales sunt An-
 geli & animæ rationales; in ipsis enim
 nullum est principium corruptionis in-
 trinsecum, cujus ratione, tandem esse
 desinat. Naturā autem suā indefecti-
 bilia & incorruptibilia dicuntur ea, quae
 ejusmodi *esse* à DEO sunt fortita, ut per
 causas secundas & potentiam Dei ordi-
 nariam, cessare nequeant, quamvis fi-
 nem habere & desinere possint, per po-
 tentiam Dei absolutam; si ad ejusmo-
 di *entia* conservanda, influxum suum fu-
 spendat. Subjectum ævi in genere com-
 muniter statuunt, res omnes creatas,
 quae indefectibiles & incorruptibiles suā
 naturā sunt. Specialiter vero sunt ejus-
 modi Entia i. Angeli, hi enim incorru-
 ptibiles sunt per gratiam; nam neque An-
 gelus Angelum, neque aliud quid intra causas
 secundas eum corrumpere potest, neque ipse sibi
     relictus,

relictus, remotis causis extrinsecis, tandem definit & collabitur, ut faciunt arbores, herbae, animalia, sed quando definit Angelus, solum id fit, quia DEUS eum speciali voluntate non vult amplius in esse conservare. Scheibl. l. 1.
 c. 16. 2. Animæ rationales, quæ naturâ immortales sunt, unde sequitur formas reliquorum animalium, ab hac duratione excludi, quia per causas naturales desinunt, per destructionem scilicet suppositorum, quibus insunt. 3. Cœlum quod est diversâ naturâ à quatror Elementis, & sic neque contrarias quasdam qualitates intra se, neque extra se habet, quæ ipsum immutare aut corrumpere possunt; conseqvens ergo est Duratione ævi illud rectè mensurari.

§. VIII.

De secunda specie Durationis hæc jam satis dicta sunt, sequitur de Tempore, quæ est tertia & ultima: *Tempus est duratio defectibilitatem & initialem & finalem importans.* Tempus accipitur pro opportunitate, & Græcè dicitur *καιρός;* quia ratione dicimus tempori inservire, ve-

nire, vel agere tempore. pro Durationis extrinseca mensura, ut Gen 1, 14. exstat: *Luminaria magna facta esse in signa statu tempora & dies*, i. e. mensurandas rerum aliarum durationes. Generaliter pro omni duratione & prædicamento Qvando, ita nonnulli DEO esse, fuisse & fore, tribuere. Sumitur denuo pro duratione contradistincta æternitati, & sic Arist: 4. Phys: 12. ait *τὸν ἀεὶ οὐκέτι, τὸν δὲ εἰναι τὸν αὐτὸν πρόνω*. Nobis, stricte & specialiter, accipitur, ut non minus ævo, quam æternitati contradicatur. Nullatenus tamen heic intellectum volumus *Tempus Physicum*, qvod est mensura durationis extrinseca, & ad res naturales solummodo applicatur, qvod etiam verè est unum, una qvippe est mensura, qva omnium rerum motus cognoscuntur; sed Metaphysicum, ut sit durationis mensura intrinseca, agnoscenda etiam in non naturalibus, ut in actibus Angelicis.

§. IX.

Ex iis quæ breviter dicta sunt op-

pi-

piddò constare arbitramur, temporis Metaphysicè sumpti Differentiam, non ponere debere in successione, adeò ut tempus sit *Entium successivorum tantummodo*, uti motuum, non autem *ipsarum essentiarum*, qvod Svaretzius Disp. 50 Met: f. 7. voluit. Nam licet *successio* detur, verba sunt Doct: Calovii Met: c. 7. in motu & consequenter in tempore Physico, minime tamen competit omni Enti naturâ defectibili, neque ipsum esse rerum corruptibilium guarumvis afficit, neque restringi potest tantum ad *Ens successivum* sive *motum*. Hinc itaque fluit, ut pariter ex definitione percipimus, qvod scilicet temporis ratio formalis, Metaphysicè loquendo, talis defectibilitas audiat, quæ initium & finem agnoscit atque naturaliter deficere potest. Spectatur proporrò heic non tam actualis vel inchoatio, vel desitio quæ rebus contingit, quam inchoationis aut desitionis convenientia. Secus enim si contingat, ac naturaliter convenit, Duratio rei ex naturali & essentiiali convenientia æstimanda esset, talis

namque rei duratio est, qualis est ejus quæ in tempore est, *Essentia*; sed omnium quæ in tempore sunt, non essentia est successiva, ut v. g. Corpora naturalia in tempore, ob totalem defectibilitatem, sunt, quis tamen ideo diceret ea successiva & non Entia permanentia; itaque si Ens est permanens, etiam tempus, ejus duratio permanens erit, si Ens fuerit successivum, tempus quoque erit duratio successiva. hinc obscurum esse nequit quodrum rerum sit haec temporis duratio, competit enim omni Enti, quod initium & finem agnoscit, utpote corporibus naturalibus eorumque actionibus, sed & ipsi *essentiæ rerum corruptibilem*, imo *operationibus Angelicis*, naturâ suâ defectilibus, & præterea in ipsis si quid, quod aliquando definit, fuerit.

§. X.

Hisce sic transactis, promissi nostri memores, ad divisionem durationis alteram, in permanentem & successivam, antequam finem hujus Disputationis.

tationis facimus, pedem promoteamus:
Est itaque Duratio Permanens, quae absque fluxu &
successione partium sui subjecti permanet. Cum
hic paucas ducere lineas animus sit, nota-
mus tantum Permanens accipi 1. Genera-
liter, pro omni Ente quia omne Ens du-
rat; & in hoc significatu includit & Ens
permanens & successivum; nam cui
duratio (ea quippe omni existenti con-
venit) eidem quoque aliqua permanens
competit, propter identitatem definitio-
nis & definiti, nam duratio definitur
per Permanensem Entis in Existendo.
consequenter Ergo permanens Enti Suc-
cessivo convenit, quippe quod etiam ha-
bet continuatam existentiam. 2. Specia-
liter, pro eo quod totum suum esse si-
mul habet, seu quod non habet partes
fluentes, & ita enti successivo opponitur,
& quidem per terminos contradictorios,
oppositione immediata, & haec acceptio
*hujus est loci. 3. Specialissime & *κατ' εξο-**

χήν, pro duratione indefectibili & intermi-

nabili, sicut solus Deus permanet *εξονινῶς*

Ps. 102, 13. Tu autem Domine in aeternū permanes;

& v. 27. ipsi peribunt, tu autem permanes. J.

Successiva Duratio est, qvæ non nisi per fluxum partium sui subjecti permanet. Qualis hic successio intelligatur, ut inotescat, observetur: qvod successio est *imaginaria & fictitia*, qvæ ab intellectu per coëxistentiam ad tempus concipitur; sicut nos homines æternitatem concipimus ad modum durationis fluentis, sine principio & fine, seu ut tempus aliquod infinitum, aliter quippe eam adprehendere nequimus, quam per ejusmodi imaginariam & fictam successionem. Alia est *vera realis & intrinseca*, qvæ revera in ordine, naturæ est & datur, qvæ etiam infert partes fluentes ipsius rei. Deinde successio est vel *privativa* qva aliquid dicitur transire à non esse, ad esse, ut creatum permanens aliquando non fuit, qvod non esse alias dicitur *privatio ejus formæ*, qvæ futura est, & hæc successio datur inter esse & non esse, ut est in generatione & corruptione; vel *positiva*, qvæ pro utroque termino, anteriori & posteriori & medio utrumque copulante, positivum aliquid ha-

habet. Hæc iterum *Discreta* est, in qua
 qvæ succedunt sibi invicem sunt Entia
 totaliter perfecta, sic alii homines, aliis
 in officiis succedunt; vel *Continua*, qvæ
 datur inter partes ejusdem Entis conti-
 nuè cohærentes, non vero inter Entia to-
 talia, & hæc Ens successivum constituit:
 Denique notandum est, inquit Scheibl.
 l. i. c. 19. suo modo dici posse successionē
 ubicunque reperitur prius & posterius.
 Unde ait, successionem non incom-
 modè posse distingvi per eam qvæ est
 in ordine naturæ, & pereā qvæ est in or-
 dine temporis; & ista quidem, per quam
 copulatur id quod prius est tempore, csi
 eo quod est posterius, nunc dat denomina-
 tionem Entis successivi, successio autē
 in qua Ens successivum dicitur, sumi-
 tur non nisi secundum tempus. Sed
 cum institutum nostrum non sit am-
 plius in hac intricata materia, progre-
 di, ideoq; qvæ nunc rudi Minerva dicta
 sunt in præsentiarum sufficere possunt,
 & pro concessâ gratiâ DEO T. O. M.
 æternas dicimus laudes.

יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם

Studiis & moribus politissimo Juveni,
DN. CHRISTOPHORO
HORNÆ O,

Optimorum Parentum bona spei Filio, Dissertationem Philosophicam, proprio Marte e-
gregiè elaboratam, edenti in lucem, bre-
vibus hisce sed sincere gratulatur.

Nεανίσκος ἄνευ Διαφορᾶς ό μὲν τῶν
օρέγεοδε Χεὶ, ἄλιτα ἀνήτες ὅππι Καὶς ἡ-
δουάς αὐτελιύει, καὶ εἴχοσιν τῆς ραθυ-
μίας παρασκευάζει, ἀλλὰ μᾶλλον συμβολένε-
σθαι, πῶς τὸν βίου φόρο οἰκονομῶσι, καὶ
ποῖοις ὄμιλῶσιν, ὃν ὁ πάντην τὴν ὁδὸν πορεύο-
μενοι, τῆς ἀρετῆς ἐφικέδαι δύνανται; ἡς ἀδε-
μία κλῆσις ορετίων ἡ χρησιμωτέρα. Σὺ πα-
τερώτερος Φίλος ταῦτα σκεψάμενος, τὸν ὄλι-
γορῶν τῆς ἀρετῆς, ἀδειάρατον μάκρων διεπέλεσσις Τῷ
βίου, ἀλλὰ τὸ σῶμα πόνοις ἐγύμνασεις, τῷ
μὲν τρόπῳ Φιλοπροσήγορος, τῷ δὲ λόγῳ ἐυπρο-
σήγορος. Τοιούτοις τῷ Θεῷ εὐχορεῖς, ἵνα τῇ
Εἰκλησίᾳ, καὶ τῇ πολιτείᾳ ὀφελεῖσιν, πι-
εσμανθίαν δὲ πιμιωτάτοις τοῖς γονεῦσι, χαρά-
τε καὶ ἡδωνὴν, πᾶσί σε συμφυλέσσεις πα-
ρέχῃς! ἔρρωσο!

CLEMENS THELAUS.

Peregrinie atque Politissime

DN. HORNÆE,

Hujus Disputationis auctor
doctissime.

Pantosophum gnabum, satis arguis heicce
~~fuisse~~

Te, mihi Thesæa, suavis amice fide.
Post ulla haud unquam, Duratio scilicet
~~ampla~~,

Dignaque, materies, perbene & apta tibi.
Discursu hanc pandis, quo non est doctior
alter.

Impiger ipse labos: talia namque decent
Maestæ, bonis avibus, Musarum docte fa-
telles,

Cedant cœpta! Dabit ferta Thalia sua.
En! tibi durabit, duratio eœlica perpes,
In superis Regnis, Elysiaque domo!

Amicitiae ergo simplicitè
accinebat

GUNNARUS BERGI
Jempl. Svec.

Pernix, momento qvovis, fugit otior Euro
Tempus; lapia cito pede; sic occasio cassa
Qvaritur: ast benè, Præceptor Tempus tibi curæ
Qvod fuerit, non est oculatior arbiter ullus,
Discipratio qvam prælens, qvam Marte parasti
Tu proprio. Ergò ausis adspiret blandior aura!

JOHANNES. H. Calpo.

Qui incumbunt studiis, qui Palladiasque
seqvuntur
Artes, pro vigili curâ, Parnasside lauro
Ornantur, qvorum ex grege tu es Preceptor
amande.

Omnipotens Numen, prece, compellare, fre-
quenti;

Now intermittam, profectibus ut benedicat
ille tuus! faveat simul ausis, quo benè cœpta
Crdant in laudem celsi Redoris Olympi!!!

Advoco JOHANNES EPIDI SIMONIS,
Aboæ.

